

Motion till riksdagen 2021/22:3988

av **Kristina Axén Olin m.fl. (M)**

En attraktiv lärarutbildning med kunskapsfokus

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskapssynen vid lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dokumentationsbördan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa antagningskraven på lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att disputerade som läser till lärare ska ha en kortare utbildningstid än i dag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett återinförande av undervisningsskyldigheten (USK) och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett övertagande av fortbildning och kompetensutveckling för lärare, till högskolor och universitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en moderniserad lärarutbildning med nya moment och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koncentrera lärarutbildningen till färre lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler vägar in till läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tillfälligt undantag från lärarlegitimationen för pensionerade lärare och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för fler lärare i svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärares kompetens gällande elever med neuropsykiatriska funktionsvariationer och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalitet och mål för den verksamhetsförlagda lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre villkor för VFU-handledare och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur nyutexaminerade lärare kan få en bättre introduktion till läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förkorta KPU till ett år och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gemensam grund för vilka krav som ska gälla för respektive KPU-inriktning och bedömning av behörighet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för lärarutbildningar på högpresterande skolor och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna för fristående lärarutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om övningsskolor och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärare som examinerats i Sverige automatiskt ska få lärarlegitimation och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Teach for Sweden och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta fjärrundervisning i fler ämnen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolans digitalisering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I Sverige råder det brist på utbildade och legitimerade lärare. Enligt Skolverkets prognos kommer ca 45 000 lärare att saknas om 15 år. Lärarna är nyckeln till att alla elever ska klara skolan med framgång. Det är därför av största vikt att lärarutbildningens innehåll går hand i hand med de utmaningar skolan står inför. Flera viktiga steg har tidigare tagits för att stärka läraryrkets status och lärarnas kompetens. Mellan 2006 och 2014, under Alliansregeringen, sjuönsattes en ny och modern lärarutbildning. Lärarnas kompetens stärktes därtill med två lärarlyft, ett matematiklyft och en karriärtjänstreform. Internationella undersökningar visar att svenska lärare använder en mindre andel av sin tid till undervisning jämfört med andra länder. Enligt den internationella undersökningen Talis, utgör undervisningstiden endast 43 % av arbetstiden i Sverige för en lärare. Genomsnittet i OECD är 50 %. I Finland utgör undervisningstiden 60 %.

Mer behöver göras för att lärarna ska kunna lägga mer tid på sitt kärnuppdrag: undervisningen. Skolverket bör därför fortsätta att se över lärarnas tidsanvändning och lämna förslag på hur mer tid kan frigöras till planering, kvalitetssäkring och undervisning. Det ska vara fokus på kunskapsuppdraget.

Dokumentationskraven för lärare har ökat kraftigt, vilket innebär att mindre tid kan ägnas åt lektioner och förberedelser. Vi måste sänka kraven på dokumentation. Ett särskilt ansvar vilar här hos skolhuvudmännen.

Ett attraktivt läraryrke

Nästan 9 av 10 lärare uppger att läraryrket har låg status. Det måste förändras. För att göra läraryrket attraktivt krävs flera insatser. En lärarutbildning av hög kvalitet, som gör läraren förberedd för yrket, duktiga rektorer som är bra chefer, karriärmöjligheter och kompetensutveckling samt en arbetsmiljö som gör att läraren kan undervisa. Det är välkommet att ett professionsprogram som säkerställer lärares kompetensutveckling inrättas. Vi anser att programmet bör utgå från gemensamma nationella målsättningar för att säkerställa kvaliteten och möjlighet till uppföljning av programmet. Det är viktigt att programmet också synkroniseras med systemet för karriärtjänster.

En ny kunskapssyn på lärarutbildning

För att öka lärarkompetensen behöver lärarutbildningen förändras. Över tid har den lärarledda undervisningstiden på lärarutbildningen minskat från att år 1980 i snitt uppgått till 24 timmar till att idag vara 8 timmar. Det är för lite. Det ställs nya krav på lärarna i och med att de behöver kunna hjälpa elever med speciella behov och möta det ökande antalet elever som inte har svenska som modersmål. Specialpedagogik, NPF (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar) och svenska som andraspråk borde därför vara kompetenser som alla lärare har. Även ledarskapsutveckling och kunskap om metodik och didaktik behövs på en ny lärarutbildning. Vi vill därför ge ett nytt uppdrag till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) att utreda hur dessa delar kan ingå som obligatoriska moment på lärarutbildningen.

Den relativistiska kunskapssyn som har dominerat vid lärarutbildningarna måste ersättas med en vetenskapligt baserad syn på hur inlärning fungerar. Det måste bli mer fokus kring kunskap och fakta, inte att elever ska åstadkomma invecklade analyser redan vid tidig ålder.

Vi vill skärpa antagningskraven på lärarutbildningen och införa särskilda behörigheter för olika lärarutbildningar, både när det gäller kurser och betyg på kurser. En blivande matematiklärare bör exempelvis ha krav på högre betyg inom just matematik än en blivande svensklärare. Antagningen bör också kompletteras med ett lämplighetsprov. Det är ett sätt för sökanden att höja värdet av betygen genom en bedömning av kommunikativ och interaktiv förmåga, förmåga att ta en ledarroll och motivation för läraryrket.

I dag krävs det mellan 4 och 5 års studier för att få en lärarexamen. För att göra det enklare för dem som skulle vilja läsa utbildningen på kortare tid bör möjligheten att läsa lärarutbildningen med förhöjd studietakt införas. Vilken studietakt som anses lämplig utan att kvaliteten försämras kräver en utredning, men bör landa i att utbildningstiden för de som väljer en förhöjd studietakt kan förkortas med minst ett år.

Det är viktigt att god ämneskunskap hos lärarna premieras och att den bedöms på samma sätt, oavsett om man tillförskaffat sig den inom lärarprogrammet eller på en annan utbildning. Ämnesstudierna inom lärarutbildningarna bör därför läsas gemensamt med enstaka kurser. Det innebär att alla som exempelvis läser matematik kan göra det

tillsammans, oavsett om man går lärarutbildningen eller ett annat program. Det berikar studenterna och studierna samtidigt som det ger behörighet till forskarkurser. Det ger också ökade möjligheter att växla mellan läraryrket och andra yrken.

OECD har rekommenderat Sverige att man överväger att minska antalet lärosäten som erbjuder lärarutbildningar för att kunna höja kvaliteten. Moderaterna anser att en översyn i syfte att konsolidera landets lärarutbildningar och koncentrera dem till färre lärosäten vore välkommen.

Åtgärder för att minska lärarbristen

Den akuta lärarbristen är ett av de största hoten mot våra möjligheter att stärka elevernas kunskaper i skolan. Intresset för att läsa en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) har ökat under de senaste åren. Detta är en glädjande utveckling.

Många av de sökande saknar ofta bara några enstaka högskolepoäng. Orsaken till detta är stelbenta regelverk som begränsar möjligheterna för ämnes- och yrkeskunniga att kunna bli lärare. Bland annat ställer lärosätena olika förkunskapskrav och gör olika bedömningar av behörigheter. Det är regler som måste förändras, utan att kvaliteten försämras. Moderaterna föreslår därför att lärosätena, i samråd med Skolverket, ska få i uppdrag att ta fram en gemensam grund för vilka krav som ska gälla för respektive KPU-inriktning och hur behörigheten ska bedömas. Moderaterna vill också se en utökad användning av antagningsprincipen antagen med villkor. Vi vill att denna period förlängs med hela utbildningen. Detta skulle innebära att personer som i dag är högt akademiskt meriterade och andra yrkesskickliga inte hindras att påbörja en KPU-utbildning enbart på grund av avsaknad av ett par högskolepoäng. Moderaterna föreslår också att disputerade som läser till lärare ska ha en kortare utbildningstid än i dag.

Korta KPU till ett år

För att möta behovet av rekrytering behöver fler vägar till läraryrket öppnas där människor med rätt ämneskunskaper men utan lärarkompetens bereds möjlighet att ta sig in. Ett viktigt redskap för detta är KPU-utbildningen (kompletterande pedagogisk utbildning) som idag genomförs på 1,5 år.

Men redan idag finns alternativa lösningar som underlättar såväl interaktionen mellan teori och klassrumspraktik och som gör att lärarstudenterna blir klara redan på ett år. Försöksprojektet Brobyggaren vid Göteborgs universitet är ett sådant exempel. Lärarstudenterna, som har färdig akademisk examen, läser här 90 hp med förhöjd studietakt, det vill säga 125 procent. Detta möjliggörs genom att lärarstudenterna genomför sin VFU (praktikperiod, 30 hp) parallellt med de akademiska studierna.

Moderaterna vill permanenta och öppna upp för fler lärosäten att erbjuda en KPU-utbildning med förhöjd studietakt så att akademiker och yrkesverksamma kan läsa in en lärarlegitimation på ett år, det vill säga två terminer istället för tre terminer. Detta förslag underlättar och kortar vägen till läraryrket.

Återinför en reglering av lärares undervisningsskyldighet, USK

Idag varierar lärares undervisningstid stort mellan olika skolor. Det finns lärare som undervisar 30 timmar i veckan och de som undervisar 16 timmar. En tydlig reglerad

undervisningsskyldighet för lärare bidrar till att lärare får tid för planering av undervisningen, återkoppling på elevernas arbeten. Till detta föreslår vi också att dokumentationskraven för lärarna måste minska.

Reformera systemet med kompetensutveckling

Idag har Skolverket ett omfattande utbud av ett 70-tal olika kompetens- och fortbildningsinsatser. Utbildningarna är upphandlade av högskolor och universitet. Vi anser att högskolorna och universiteten själva bör ta över ansvaret att erbjuda kompetensutvecklingen och fortbildningen efter de behov som efterfrågas. Dessa utbildningar ska ge högskolepoäng och kan på så sätt bidra till högre status och fler karriärvägar för lärare.

Underlätta anställning av pensionerade lärare

När det på kort tid kommer många nya elever till skolan behöver vi använda alla resurser vi har. Inte minst pensionerade lärare. Med dagens regler skulle många pensionerade lärare inte få göra sitt jobb och till exempel sätta betyg, eftersom de saknar lärarlegitimation. Dessa stelbenta regler står i vägen och är ett slöseri med kompetens och resurser. Moderaterna vill därför införa ett tillfälligt regelverk som ser till att pensionerade lärare ska kunna anställas som ordinarie lärare på skolor.

Insatser för fler lärare i svenska för invandrare

Svenskundervisning för invandrare är viktig både för samhället och för den enskilda individen. Dessvärre är det brist på lärare i svenska för invandrare och om några år beräknas det behövas ytterligare 4 800 examinerade lärare i svenska för invandrare.

Endast ett fåtal lärosäten erbjuder yrkesverksamma lärare och lärarstudenter att läsa de kurser som krävs för att bli behörig som lärare i svenska för invandrare, över sommaren.

Vi anser därför att de lärosäten där lärarutbildningen finns i dagsläget även bör erbjuda kurser i svenska som andraspråk över sommaren för att möta de växande behoven. I dagsläget är enbart var tredje gymnasielärare i svenska som andraspråk behörig. Inget annat ämne har en så liten andel behöriga lärare. Endast tolv lärosäten har examenstillstånd och därmed möjlighet att bedriva kurser i svenska som andraspråk. Därför vill vi utreda möjligheten att införa distanskurser i svenska som andraspråk, som ska kombineras med praktik ute i verksamhet inom svenska för invandrare. Det möjliggör att lärare i hela landet får förutsättningarna som krävs för att bli behöriga att bedriva svenskundervisning för invandrare. En lösning för att utbilda fler lärare i svenska som andraspråk, kan vara att göra utbildningen till svensklärare till en dubbelexamen, med kompetens för att både undervisa i svenska och svenska som andraspråk.

En bättre lärarpraktik och introduktion till läraryrket

Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) är lärarstudenternas första möte med eleverna i klassrummet. Genom VFU-perioden får lärarstudenterna inte bara en inblick i

en lärares praktiska arbete utan framför allt en möjlighet att omsätta teoretiska kunskaper från lärarutbildningen i en klassrumsnära praktik. För många lärarstudenter är detta en värdefull tid som visar såväl läraryrkets möjligheter som utmaningar. Vi Moderater anser att tiden för VFU på lärarutbildningen utökas till minst motsvarande 45 hp. För de som läser KPU bör VFU-perioden inte uppgå till mindre än 30 hp. Men UKÄ konstaterar också att mer behöver göras för att höja kvaliteten på lärarstudenternas VFU-perioder. Utvärderingen visar att det råder en generellt stor brist på VFU-handledare och särskilt stor är bristen i gymnasieskolan. Bristen på utbildade VFU-handledare gör det svårare att upprätthålla en hög och jämn kvalitet under lärarstudenternas VFU-perioder.

Moderaternas målsättning är att alla lärarstudenter ska mötas av utbildade VFU-handledare. Vi vill därför att de lärosäten där lärarutbildningen finns i dagsläget, i högre utsträckning än i dag, erbjuder handledarutbildning på distans. Detta vore en viktig åtgärd för att snabbt öka andelen VFU-handledare med handledarutbildning.

Moderaterna föreslår också att UKÄ får i särskilt uppdrag att, inom ramen för de reguljära utvärderingarna av lärarutbildningarna, noggrant följa kvaliteten av lärarstudenternas VFU-perioder samt att föreslå åtgärder för hur kvaliteten kan fortsätta att höjas. Det är också viktigt att se över hur de nyutexaminerade lärarna kan få en bättre introduktion till läraryrket. Moderaterna vill därför tillsätta en utredning som ska lämna förslag på hur fler lärarstudenter kan rustas bättre och introduktionen till yrket kan bli enklare. Slutligen måste de lärare som arbetar som VFU-handledare få bättre villkor och förutsättningar för att kunna utföra sitt uppdrag. Sedan 2015 pågår en försöksverksamhet med övningsskolor som knyts till VFU-perioden. En utvärdering som genomförts av UKÄ visar flera positiva effekter. Vi Moderater ser gärna att skolor i utsatta områden prioriteras som övningsskolor.

Möjliggör för lärarutbildningar på högpresterande skolor

För att lindra lärarbristen och utbilda fler skickliga lärare vill Moderaterna möjliggöra skolförlagda lärarutbildningar, likt det brittiska konceptet med Schools-direct. Det betyder att skolor, som av Skolinspektionen har fått högsta betygssättning och under lång tid kan påvisa en mycket god kvalitet, ska kunna anställa obehöriga lärare och i direkt anslutning till anställningen erbjuda en skolförlagd lärarutbildning som ger lärarstudenten en lärarlegitimation. Vidare ska ett krav på skolorna vara att lärarstudenterna undervisas och handleds av särskilt kvalificerade lärare, exempelvis lektorer eller förstelärare. Lärarstudenterna ska ha en färdig akademisk examen inom de ämnen som man ska undervisa i och därutöver ha lägst ett C i betyg i sitt huvudämne, exempelvis matematik, svenska eller i ett NO-ämne.

Öppna upp för fristående lärarutbildningar

Kraven är, och ska förbli, höga när det gäller tillstånden att driva lärarutbildning. I dag är det dock onödigt svårt att få tillstånd att driva KPU om man inte samtidigt har en lärarutbildning, något som kraftigt hämmar möjligheten för fler aktörer att växa fram. Moderaterna har tidigare uppmanat regeringen att skyndsamt kartlägga de hinder som begränsar fristående aktörer från att starta och bedriva KPU. Det behovet kvarstår.

Vi Moderater ser gärna fler aktörer som kan bedriva lärarutbildning, såväl andra länder, exempelvis Finland, som andra aktiva inom skolområdet.

Lärarlegitimation och examensbevis

När en lärare examineras i Sverige i dag måste läraren själv kontakta Skolverket med sina relevanta intyg och betala en avgift om 1 500 kronor för att få sin lärarlegitimation. Moderaterna anser att denna process skulle kunna effektiviseras genom att studentens högskola i samarbete med Skolverket ser till att examinerade studenter får ut sin lärarlegitimation automatiskt.

Fler vägar till läraryrket genom Teach for Sweden

För att möta behovet av rekrytering behöver fler vägar till läraryrket öppnas där människor med rätt ämneskunskaper men utan lärarkompetens bereds möjlighet att ta sig in. Redan i dag finns utbildningsprogrammet Teach for Sweden som kombinerar studier i bland annat ledarskap med praktik för blivande lärare. För att stärka möjligheten för studenter som inte valt lärarutbildningen att senare ta sig in i läraryrket och få fler som lämnat läraryrket att komma tillbaka vill Moderaterna betona vikten av att utbildningsprogrammet Teach for Sweden får fortsätta att utvecklas.

Fjärrundervisning

Alla elever i Sverige ska ha tillgång till en skola av hög kvalitet, oavsett var i landet de bor. På mindre orter möter dock skolorna andra utmaningar än skolor i större städer. Fjärrundervisning, som innebär att läraren undervisar elever via videolänk i realtid, gör det möjligt för små skolor att fortsätta erbjuda undervisning i alla ämnen i stället för att stänga ner och tvinga elever att flytta eller resa långt för att få sin undervisning. Moderaterna vill därför att fjärrundervisning ska vara tillåtet i alla ämnen.

En strategi för skolans digitalisering

En kunskapsskola förutsätter tillgång till moderna verktyg. Rätt använt kan IT i skolan öppna nya möjligheter till en förenklad administration, pedagogisk utveckling och bättre stöd till elever i behov av särskilt stöd. Men det förutsätter att skolan och lärarna har den kompetens och kunskap som krävs för att fullt ut dra nytta av teknikens möjligheter. Dessutom bör investeringar i ny modern teknik alltid föregås av en konsekvensanalys utifrån om tekniken höjer kunskapsresultaten samt om det finns andra mer effektiva metoder att åstadkomma högre kunskapsresultat.

I dag finns stora skillnader i graden av digitalisering mellan olika skolor. För att säkerställa att alla elever får samma förutsättningar till en modern kunskapsskola behövs en strategi för digitalisering av skolan och ett råd av experter för skolans digitalisering.

Regeringen beslutade 2017 om en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har lett arbetet att ta fram en nationell handlingsplan i samverkan med olika aktörer, däribland Skolverket. Den 18 mars 2019 överlämnade SKL en rapport med förslag på nationella initiativ till regeringen i syfte att

stödja arbetet med skolväsendets digitalisering. Tyvärr är väldigt få punkter verkställda. Moderaterna anser att regeringen snarast bör tillse att förslagen genomförs. Därtill vill Moderaterna betona vikten av:

- Stöd för att huvudmän ska kunna välja digitala verktyg som höjer kunskapsresultaten.
- Stöd till utbyggnad av digital infrastruktur i skolan.
- Fortbildning för lärare med fokus på digitala lärverktyg.
- Att Skolverket tillsammans med lärosätena tar fram metodik och utbildningar i syfte att stötta lärares användning av digitala lärverktyg.
- Att Skolverket får i uppdrag att stötta utveckling och spridning av framgångsrika metoder.
- Alla lärare ska få med sig kunskap om metodik och didaktik i en digital skolmiljö från lärarutbildningen, inklusive digitala lärverktyg.
- Forskning om digitala metoder i skolan.

Kristina Axén Olin (M)

Lars Püß (M)

Marie-Louise Hänel Sandström (M)

Noria Manouchi (M)